

KÖVENDI KOVÁCS DÉNES EMLÉKE.

I.

Az unitárius egyház történelme egy új, nagy jóltevő nevét jegyzi fel aranybetűkkel lapjaira. E név a kövendi *Kovács Dénesé*. Folyó évi június 24-én halt el Bágyonban, miután mintegy 60 ezer forintot érő összes vagyonát végrendeletileg az unitárius vallásközönségnek hagyta.

Kovács Dénes a régi Aranyos-székekben született Kövenden, székely nemes szülőktől. Tordán és Kolozsvárt tanult. 1851-ben végezve a gymnasiumot, theológiára lépett. A három évi tanfolyam után még egy évig maradt az iskolában mint segédkantor és énektanító s 1855-ben a vargyasi ekklézsiába ment ki tanítónak. 1860-ban a deésfalvi ekklézsiának lesz papja, s szolgál 1876-ig, mely évben ápr. 6-án a papi pályától visszavonulva, Bágyonba költözik s ott él gazdaságának ez évben bekövetkezett haláláig.

Már az iskolában, mint takarékos és gazdálkodó ember volt ismeretes. E tulajdonsággal lépik ki az életbe, s mindjárt vargyasi tanítóságának eredménye két ezer forint megtakarított összeg. Deésfalván szerencsés cserékkel és vásárokkal rendezi az egyház vagyonát és jövedelmezőbbé teszi; s a míg egyfelől a köznek munkál hasznára, másfelől magán vagyonának növeli forrásait. Tizenhat évi papsága minden tekintetben nyomokat hagyott a deésfalvi gyülekezetben, mert mint pap a szószéken is megállotta helyét s 1860-ban az egyházkör által a Teleky László halála alkalmából rendezett emlékünnepen, mint helyettes esperes ő tartotta a beszédet. Mindazonáltal itt való munkálkodásának emléke főleg az egyház anyagi

ügyeinek virágzó állapotba juttatása, s magán vagyonának oly mértékben való növelése, hogy az magyarázatául szolgálhat későbbi gazdagságának.

1872-ben összekelt boldogemlékü Kriza János püspök unokahugával, nagyajtai Ben c z e A n n ával. A másik nagy kincs, melyet magával bágyoni gazdaságába vitt.

Az önmaga által szerzett és a szülőitől örökölt vagyon ügyes gazdálkodás, szorgalmas munka és takarékos életmód által, mire hivatásos nevében a legjobb élettársa nyerte, tekintélyes gazdagsággá nőtte ki magát.

60 éves korában bekövetkezett halála előtt minden vagyonának örökössévé az unitárius egyházközönséget tette. Ezenkívül még korábban közczélokra adott: a kövendi ekklézsiának 1000 frtot, keresztfia Kovács Árpád, Kovács János barátunk korán elhalt jóreményü fiának emlékére a kolozsvári unitárius gymnasiumnak 1000 frtot, a Ker. Magvetőnek, pártoló díja állandósítására 100 frtot.

Tanulságos élet! Mint egyszerű pap kezdette s végezte, mint az egyháznak nagy jóltevője. Nevét odairjuk a Zsuki László, Augusz-tinovics Pál és Kelemen Benő fényes nevei mellé.

Az irtánta való kegyeletet hadd tolmácsolják bővebben a felette mondott alábbi beszédek.

PÉTERFI D.

II.

Egy régi hasonlat az t. h. gy., mely az ember életét egy szindarabbal állítja szembe, s e szerint ki meri mondani, hogy az egész emberi élet egy szindarab. S ugy is tapasztaljuk, hogy az emberek itt különböző sorsuk és tehetségeik szerint szerepet játszanak; a halál az utolsó felvonás, s midőn a haldokló véghörgéseiben vagy lassu sohajjaiban összeomlik, a szindarab ez utolsó jelenete után bevégeződik, legördül a függöny, az élő nemzedék, ez a nagy közönség, ez a nagy világ a játék folytán kaczag vagy könnyeket ejt, a hatás vagy benyomás szerint tapsaira méltat, vagy kinevet, a mennyiben tetszettünk vagy nem tetszettünk, meg is ítél, jutalmaz avagy kárhoytat, koszorut nyujt avagy megbélyegez, Thalia papjának megtart s befogad a dicsőség Pantheonába, vagy kirekeszt abból, nevünket a játzók közül kitorli s emlékezetünket a feledékenységnek oda dobja. Az emberélet nagy szindarabjának költője maga az Isten! ki a mivet, vagy a szindarabot megirta, azt bámulandólag megteremtette, a kinek szolgálatára készen állanak a képzőművészek, a festők, faragók, minden féle diszitők, hogy kifejezzék a tárgyak természetét és tulajdo-

nait. A festő ecsetje dicső és jellemes vonással hiven előállítja a képet, a metsző, faragó vagy öntő a sir fölibe állítja a szobrot, melynél egy hiv nő, mint az ó-kor történeteiből láthatjuk, égő szövétnekkel virasztja multja szent emlékeit!

Im t. h. gy, mikor tisztelt barátunk és már csak áldott emlékezetű hitrokonunk néhai Kovács Dénes életének utolsó jelenése elvégződött, szerepe az élet szinpadán bezáródott, s szemeink elől ama függöny legördülésével eltűnt; mi a nézőközönség, kik láttuk és ismertük; most épp azért vagyunk itt, hogy őt elismerésünkre méltassuk és e megtisztelő megjelenésünkkel a részvétkarjaival s kegyeletes érzettel bocsássuk le sirjába. Nem megdöbbenő e temetés, mert nem volt véletlen az ő halála. Mint mikor rossz álom vagy sejtlem, vagy előérzet valami rosszat sejtet, — mint mikor valami vésznek hirtelen híre tud, messze határainkon, idegen földön megindul, s mind közelebb és közelebb, s mind nagyobbra közelít hozzánk, s mi félünk és még is várjuk a vészes pillanat bekövetkezését: úgy voltunk már sok hónapoktól fogva az ő halálával is, mert képére volt írva, hogy az rövid időn bekövetkezik s bizonyosra vehetjük, hogy ő maga is sejtette, s az írás ama szavai lelkét megillették: *rendeld el a te házadat, mert meghalsz.* Ő házat elrendezte, a halál pedig mint egy rettenetes végrehajtó kötelességét teljesítette.

És ha már most t. h. gy. úgy vennők a temetést és e végtisztességet, mint vették azt régen némely nemzetek, s mint venni szokták azt ma is némely emberek, hogy ez egy ítélő szék, melyen az elhunyt tetteit elő kell számlálni s aztán az érdem szerint magasztaló vagy kárhoztató ítéletet kimondani: akkor is t. gy. rámutathatunk a koporsóban szunyadónak egy munkateljes férfiúra és fáradhatatlan szorgalmú életnek sok érdemeire, melyekkel egy szent és magasztos cél elérésére törekedett.

Mint a folyónál az nem határoz semmit, s nem is érdem, hogy az Urál vagy Kárpátok, a Himalája vagy a Chimborasso heglánczai-ból, avagy nem oly nagy és hirneves hegy mélyéből eredett: úgy az az emberre nézve kicsit, sőt semmit se tesz az, hogy honnan és minő magas vagy szegény sorsu szülőktől származott. A folyó méltatása attól függ, mennyiben használható, terhek hordozására, szállítmányok vitelére, a kereskedés és közjóllét előmozdítására: úgy az ember érdeme is attól függ, mennyiben hasznos magára, övéire, embertársai boldogságára és a közmívelődés előmozdítására nézve. Néhai barátunk a szomszéd Kövendi, derék községből vette eredetét jó

és buzgó szülőktől. A sors, melyet teremtett, a helyzet, az állapot, melyet magának kivivott, mind az ő érdeme. Mint a folyó, hogy akárhányszor és legtöbbszörre azért lesz nagygyá, mert több folyomokat magába fogad: úgy néhai barátunk is azért tudott anyagi sorsát illetőleg többek fölébe emelkedni, s kevés örökségét azért tudta megsokszorozni, mert minden helyzetében azt, a mi birtokába jutott, megbirta tartani, s azt, a mije már megvolt, a vesztegetés, a hiu fényűzés silány homokzátonyára nem bocsátotta. Az eredet és származás szerénységéből azért emelkedett ki, mert mindvégig szerény, szorgalmas, munkás és takarékosnak maradt; tudta, hogy a külső javak is sok tekintetben tiszteletet biztosítanak. Tudta, hogy a szorgalom és munka egy nagy tőke az élni akaró és élni tudó ember kezében; s ha egy Nagy Péter, az oroszok czárja estve így mutatta fel nevének azt a tallért, melyet mint ács napi zsoldjában kapott: lásd, ha czár nem volnék is, el tudnálak tégedet tartani: ő is elmondhatta akkor is, mikor az ur oltára mellett szolgált, akkor is, mikor Horác szerint tulajdon ökreivel földjeit szántotta: lám, el tudok élni, mások megszolgált kenyere nélkül is.

Mint egykor oskolatanító kezdette pályáját a mi néhai barátunk, az ur oltárát szolgált, s aztán pap lett, s talán e hivatalának lehet tulajdonítani, hogy egy hiv nő, egy áldott lelkű jó feleség mellett, ennek türelmével, ennek szeretetével, megváltan az egyház szolgálatától, letevén a papi palástot, a legszebb foglalkozásnak, a gazdaságnak adta magát, s ez néhai barátunknak jól sikerülvén, nagy szent célra törekedett, hogy az egyházat, melynek ő kebelében született, melynek ő nevelő intézetében tanult, melynek tudománya szellemét felemelte, elméjében világot gyujtott, szorgalma, munkálkodása, igyekezete és takarékosága által gyűjtött vagyonával felsegélje, — azt a vallásközönséget, melyet a többi vallásfelekezetek évszázakon keresztül kifosztottak, anyagilag felsegélje, s így a szellemet is ez által felemelkedni segélje. Itéljenek, szóljanak, bíráljanak s mondjanak az emberek bármit, itt az egykor munkás, de most már enyészetnek indult tetemei felett én bátran mondom, méltatva hirdetem, hogy ennél szentebb és magasztosabb dolgot nem cselekedhetett; s éppen most, éppen jókor, midőn a nevelésnek, midőn a tanításnak annyi igényei, oly sok követelései vannak, hogy valóban veszély fenyeget minden felé, s ha nem égne az emberek lelkében vallásuk szeretetének szent tüze, ki kellene alunni nálunk a tudomány szövétnek világának, s az mint fogyatékos mécs alig

pisladozva, az unitarizmus szent világossága elhalna. De bizunk az Istenben, bizunk hitrokonok vallásszeretetébe! Vannak még, lesznek még mások is, kik e tiszteletre, s örök emlékezetre méltó barátunk példáját követni fogják. Vannak még, lesznek még mások is, kiknek imájok a vallás, a nevelés, a felvilágosodás imája lesz, vannak még, lesznek még, kiknek törekvésök és életcéljok az lessz, hogy a verseny szent harcában ügyünk szentsége diadalra jusson.

S én itt szívem e szent érzéseinél, lelkem ez elragadtatásánál meg is állapodom tisztelt barátaim, nagyon tisztelt közönség. Alig, alig vagyon még néhány szóm, mielőtt a függöny legördülne, mielőtt a tiszteletre méltó Kovács Dénes enyészetnek indult tetemeire földet hánynánk s tőle örök bucsut véve eltávoznánk, kinek hasznos életét csak 60 esztendőre írta meg az Isten, s csak ennyit jegyzett be az örökélet könyvébe!

Szerető neje az elhunynak Bencze Anna, 20 évig osztottad meg a gondot, 20 évig viselted türelemmel és kitartással egy munkás, szorgalmas élet fáradozásait. A hűség gyémántját, a szeretet rubinját is porrá teszi a halál, mert ennél nincs válogatás, nincsen irgalom! Szerelmetöket nem áldotta meg az Isten gyermekkel, nincs, kit gyászoló ruhával e sirhalomhoz vezess. De vannak, s lenni fog sok, sok időkig, kik nevetöket áldani, s tisztelni fogják az emléket, mely e sirhalomban fog emelkedni, a nevét, melyhez dicső emlékezet lesz kötve örök időkig. Özvegy napjaidon, s egész életeden legyen oltalmazód az Isten.

Egyetlen testvére, minden rokona, minden barátja Isten hozzátok!

Bágyoni és kövendi egyházak, melyeknek részint gondnoka, részint jóltevője volt. Virágozzatok sokáig.

Végre te megnyilt sirhalom fogadd be a kiszenvedett porokat, hogy nyugodjanak meg életküzdelseik után. Örökdjék itt a hála tisztelet, virasszon a hit s az emlékezet örökké!

Örökkévaló nagy és végtelen hatalmu Isten, élet és halál szabados ura! ime itt, mielőtt az élet egy hiv munkását, a mi barátunkat a mélységbe lebocsátanók, mi, kik az ő végtisztességére eljöttünk, s a földi remények és veszteségek e végmenedékénél megállottunk, hozzád emeljük lelkünket és kezeinket, Tehozzád imádkozunk!

Fejünk felett kiderül és elborul az ég, lábaink alatt megnyílik a sir, — körülöttünk a természetben élet és halál, megújulás és enyészet, hideg és meleg, szél és csendesség, az égen derü és boru,

az égnek kéksége és fellegei: életünkben pedig remény és szerencsétlenség; — itt pedig lenn, a hol állunk, gyász és koporsó, egy megásott sir és egy végnyugalomra megtérő szolgáltnak, hiv és egykor munkás gyermekednek enyészetnek indult tetemei, — lelkünkben sötét gondolatok, szivünkben a leveretés bágyadt érzelmei, egy gyászoló özvegy és résztvevő barátok: elég okunk van, hogy keressünk tégedet, hogy hozzád kiáltunk e mélységből, elég okunk van, hogy atyánknak szólítsunk életünkben, atyánknak nevezzünk halálunkban!

Te nagy vagy, nagyobb mint a világok, Te dicső vagy, dicsőbb mint a menny és az örökkévalóság, — Te bölcs vagy s végzéseiteid titkait elzárta a szemeink és értelmünk látása elől: de tudtunkra adtad, hogy ha születünk, meg is halunk, de hogy mikor s mennyit fogunk élni, hogy boldogok leszünk-e és megérjük-e szereteteink boldogságát, meglátjuk-e népünk szabadságát, nemzetünk nagyságát, sötét lepellel borítottad el szemeink elől; annyit látunk csak, míg élünk, hordoznunk kell sorsunknak terheit; mert semmi jószág sem igazság, sem ártatlan kezek nem képesek feltartóztatni a csapásokat, s mindenek felett megóvni a halál hideg karjainak öleléseitől.

Azt tudtunkra adtad, hogy az életnek célja vagy, mert mindeneket bizonyos célra teremtettél, — azt kijelentetted, hogy igyekezzünk és munkálkodjunk, mert jóllétünknek és boldogságunknak ez a feltétele; járjunk világosságban, míg nappal vagy, mert eljő az éjszaka, s az hosszú, hosszú léssen.

Egy hiv és munkás szolgád porainál állunk itt most előtted, oh, nagy Isten! A te akaratodat teljesítette ő, midőn egy szent célra törekedett, midőn a cél eléréseért futott és fáradott. A te bölcseséged csak 60 évet mért ki véghatárul, s ekkor élete bezáródott. Nem sebesen jött el a végső óra; nem úgy, mint a viharok szele, nem úgy, mint az égi tűz, mely a villámokból támad, hogy rommá és hamuvá tegyen egy családot. Lassan, lassan következett, és te tudod jó atyánk, hogy mily fáradhatatlanul törekedett hiv szolgád, mily munkásan akarta a földi lét szerencsésjét elérni, és egy szent célt, a melyre törekedett, megközelíteni, hogy szolgálhasson hitének és nemzetének, vallásának és neved dicsőségének. Szorgalommal és hivatással kezelte javaidat, melyekkel megáldottad, nyereséggel adta vissza azokat, miket reá bízta.

Egy szent vágy vezérelte s ebben te őt megsegítetted és megáldottad. Áldott legyen a te neved érette. Egy jó és hiv nővel sze-

retted és segítetted meg őt, ki munkáiban, sorsában, küzdelmeiben az életen 20 évig segedelme és boldogsága volt. Legyen áldott a te szent neved ezért is. S ha már a földi szeretet lánczai elszakadtak, ha a boldog jövő napja elsötétült, s csak a mult gyászos emléke maradt meg: ugy adj uram a hiv nőnek erőt, hogy sorsát viselje el, őrizd meg özvegy napjain bántalomtól és méltatlanságtól s adj még neki édes és boldog idöket. Áld meg rokonait, minden barátait, őrizd sirhalmát a hit angyalával, hogy biztasd lelkünket a halhatatlanság édes reményével. Mindörökké, amen.

ALBERT JÁNOS.

III.

Megihletödvé állok e koporsónál! Egy férfinak porai nyugosznak abban, ki átment a közös emberi sorson: született, élt és meghalt; megihletödvé, szomoru, fájdalmas érzéssel eltelve, mert az erőteljes alak korábban szállt sirba, mint a mennyire van szabva az emberi életnek magasabb határa; megihletödvé, mert a mi itt feltáruul, e koporsó mellett, az egy eddig mások látása elöl elrejtett, fényes, dicső élet, mely most bontakozik ki teljes mivoltában s nagyságával bámulatba ejt.

Mig mások túl sokat láttatnak magukból, tégedet csak most látunk színről-szinre, most látunk igazán... Meg kellett halnod, hogy megismerjük valód. A halál angyalának kellett a fátyolt fellebbenteni arról a titkos, nagy gondolatról, melyet kebeledben rejtve hordoztál, arról a magasabb rendü, dicső életcézről, mely előtted lebegett, s kitartásra, folytonos munkásságra buzditott, lelkesített... Láttad azoknak küzdelmét, kik a szellemi világ szolgálatában állanak; láttad, hogy az eszményiekért hevölö lelkeket mint köti meg, mint nyögözi a föld rögéhez az anyagi gond; mint bénítja, szegi szárnyát a lelkesedésnek, lángolva fölszálló érzésnek az életfentartás, a mindennapi szükség. Láttad, hogy a kik a legszentebb ügynek a munkásai, az erkölcsi világrend emez örállói, Isten országának apostolai nemcsak háborgattatást, lelki kinzatatást és gyötörtetést szenvednek a világtól, hanem nem egyszer éheznek, nélkülözést, nyomort és szükségét látnak. Láttad, mert hisz magad is érezted e pálya sanyarúságait, viselted nehéz terheit, sulyos keresztjeit; kostoltad, etted keserü kenyerét, mely nemcsak hogy szükös, hanem melyet a tudatlanság akárhányszor botorul fel is panaszol!

És láttad ama közös kincsért való küzdelmet is, amaz intézmény létfentartásáért folytatott és folyó harcztot, honnan az Isten lelke

által megszentelt tudomány, tiszta világosság s nemesítő, egészséges erkölcsi hatások áradnak ki; láttad, hogy eme tudomány férfiai mily csekély, mily parányi jutalomért munkálják az egymás után jövő ifju nemzedékek lelki üdvét s értelmi művelődését; láttad, mert hisz magad is ott meritettél a szellemi forrásokból, az egy Istenség templa mellett emelkedő világosság hajlék csarnokaiban; láttad, hogy az anyagi szükség mily korlátokat vet, hogy ez intézmény minél mélyebbre és szélesebb körre terjeszsze ki termékenyítő, áldásos befolyását!!! Láttad... és lelkedet egy gondolat ragadja meg, hatalmas, nemes nagy vágyra ösztönző gondolat; mélyen rejtet el kebledbe, hogy ne lássa, ne tudja senki se.

E gondolat üld, zaklat; nem enged nyugtot, futsz, fáradsz; halomra gyűjtöd a kincset, minthogyha csak milliókért dolgoznál, vagy minthogyha nem is volna más életcélod, minthogy ha csak imádnád az aranyt; nélkülözsz, önmagadat megtagadod, csakhogy nőjjön, nőjjön folyton vagyonod, gazdagságod. Senki se érti miért e gyors szerzés, e lázas gyűjtés mire, hisz nincsen gyermeked, nincs más, csak hitvesed... És ő követ, a hű élettárs veled... S élted vége felé, mikor a munkát nem bírod már tovább, föltárod kebledet, — a nemeslelkű nő érti végzésedet... s írva a gondolat, mely bételt gazdag tartalommal; s a mikor a halál eljön, élted megvilágosítva, — mint fényes árny suhansz el a földi szintérről, hogy ott lebegj fennen, igaz tanubizonyságok fénylő fellegében...

Itt e szép vidéken aransugárt lövelt lelkedbe le a nap, s belőle származott ama termékeny, ama nagy gondolat; belőle a szilárd, kitartó akarat, hogy megvalósuljon a boldogító álom: egész életem munkássága a szent oltárokon, mindenem maradjon a szellem birodalmának szolgálatában. Aranyosszék benned áldozatkészséged által egy jeles, kiváló fiat adott a vallásos és nemzeti művelődésnek, s Jobbágy mellett, a ki előtted ment, ott ragyogsz ma te is; s mi, a kikhez közelebbi kötelék is csatol, a kik első sorban mondhatunk magunkénak, mindig büszkén és hálával fogjuk emlegetni nevedet.

És nemcsak a jótétemény az, nemcsak a szellemi munka felsegítése, miről életed beszél, hanem a mit még annyira becsülünk, az az erős meggyőződés, az a törhetetlen bizalom ama hitesszék erejében, ama felvilágosult, józan nézetek hatalmában, melyekért elődeink vérkeresztséget állottak; amaz egyház vallási és nemzeti elküldetésében, mely általános emberi eszmékkal, de honi talajban született, itt e drága haza földén, lánglelkű alapítójával a nemzeti nyelv édes zenéje mellett; amaz egyház elküldetésében, melynek épp itt e bér-

czek alján, itt e szabad völgy ölén született egyik fia a nemzetnek, a dicső multból, hősi énekeket énekel, a másik népdalokat zeng, a népköltészet virágait nyújtja koszoruban hazájának; melyből tudósok, írók, bölcs tanítók, a nemzeti mivelődésnek annyi harczosai származtak; — amaz egyház elküldetésében, mely folyton éléhaladni, mind több világosság felé törni kíván és igyekszik s a melynek felvirágzására, hatályosb működésére és hatalmasb erő kifejtésére hoztad áldozatod, kincseidet, minden gazdagságod s a melynek nevében az elismerés, a hála és a kegyelet myrtussaiból font hervadhatlan koszorut teszem le most sirodra.

... A hideg portetem a földbe száll alá, de lelked föl a magasságba; nagy teted hirdetni fogja mindig dicsőséged, az emlékezet hiven őrizi nevedet.

PÉTERFI DÉNES.

IV.

Itt közöljük a végrendeletet az E. K. Tanács levéltárában 136—1890. sz. a letett hiteles másolatból:

„Én Kovács Dénes az élet mulandóságára gondolva, munkássággal szerzett és öröklött, takarékoszággal megszorított vagyonomra nézve halálom esetére következőleg rendelkezem:

I. Miután Isten gyermekekkel nem áldott meg, s így leszármazó örökösöm nincsenek — összes vagyonomra nézve — mint Torda-Aranyos megye Bágyon községében, vagy bárhol található ingatlanaimra; a kolozsvári és Torda városi pénztárakban elhelyezve levő pénzeimre, minden ingóságaimra — általános és egyedüli örökösömnek „az Unitárius Vallás közönségét“ nevezem ki következő rendelkezéseim teljesítése és megtartása mellett:

a) Bágyoni ingatlanaim el ne adassanak, hanem megtartva, kezeltessenek a lehető legjobban jövedelmezőleg és szaporítottassanak a körülményekhez képest, más községben lévő ingatlanaim kicserélése által is és főként úgy, hogy azok évi jövedelméből az esélyekhez képest 4—500 azaz négy-ötszáz forinttal birtokvásárlás eszközöltessék.

b) Ingatlanaim megmaradó és eshetőleg birtokvásárlásra kínálat hiánya miatt nem fordítható összes jövedelemből első sorban rendelem, hogy míg éltem hű társa kedves nőm Bencze Anna él — évenként 500 forint, azaz ötszáz forintot szükségeinek megfelelő részletekben kapjon; a fennmaradó jövedelem a birtok kezelési és fentartási költségek levonásával fordíttassék Vallásközönségünk nevelésügyi céljainak fejlesztéséül a kolozsvári Unitárius fő Tanoda egyik tanári széke költségeire

— erre lesz fordítandó kedves nőm bekövetkező halála után azon 500 azaz ötszáz forint, melynek kiadása megszűnik.

c) Halálom alkalmával található és pénzintézetekben elhelyezett pénzeim, ugy egyéb ingóságaim értékesítésével nyerendő összeg kamatai akként használtassanak fel, — hogy első sorban kedves testvérem Kovács Borbára. férjezett Csép M. Mózesné mig él, kapjon évenként 100 azaz Egyszáz forintot; a Dézsfalvi Unitárius Egyház lelkésze állandóan kapjon évenként 60 = hatvan, Kántor tanítója 40 = negyven forintot osztrák értékben; a fennmaradó s testvérem elhalálozásával visszaszálólólag 100 = egyszáz forinttal nevedő jövedelem minden évben az Unitárius Egyházi Fő Tanács által, szegényebb állapotban levő belső emberek között osztassék ki ugy, hogy egy lelkész 100 = egyszáz s egy Kántor tanító 50 = ötven osztrák értékű forintnál kevesebbet ne kapjon.

II. Midőn hátra hagyandó vagyonomnak kezeletét, jövedelmemnek felosztását a fennebbi módon ohajtom és kívánom, egyszersmind kérem és elvárom az Unitárius Vallásközönségtől azt, hogy hagyományomat Kovács Dénes és neje Bencze Anna czimén külön önállóan kezeli és a számadások rendjén külön vezeti; hogy a késő utódok előtt is emlékezetben tartassék végrendelkezésem, melyet Egyházam iránt való kiolt-hatatlan szeretetemnek, ragaszkodásomnak jeléül, egy élet fáradságos munkálkodása gyümölcset vettem nemes örök céljai fejlesztésére.

Az isteni gondviselés és a mindenható kegyelme legyen velünk és soha se szűnjék meg felettünk őrködni.

Torda, 1889. december 18-án.

K o v á c s D é n e s, s. k.
végrendelkező.

S u s z t e r G y ö r g y, s. k.
tanu.

T a k á c s G y ö r g y, s. k.
tanu.

(P. H.)

É r s e k E l e k, s. k.,
kir. közjegyző.

KÜLÖNFÉLÉK.

Ministeri látogatás Kolozsvárt. Gróf Csáky Albin vallás- és közoktatásügyi minister városunkat f. évi június hó 16-án dr. Markuschowszky min. tanácsos kíséretében látogatásával szerencséltetvén, dél-előtt az összes egyetemi intézeteket, kórodákat, róm. kath. főgymnasiumot, kereskedelmi akadémiát és siketnéma intézetet, délután az unitárius főgymnasiumot, felsőbb leányiskolát, tanítónőképezdét, szülőházat, tanítóképezdét és ev. ref. főgymnasiumot tekintette meg s ezek végeztével látogatást tett a főispánnál s az ev. ref. és az unitárius püspöknél s estve 6—8-ig elfogadást tartott szállásán, a Hungária szállóban. Főgymnasiumunkban a tanári kar élén Hajós János nyug. ministeri tanácsos, iskolai főgondnok fogadta és kalauzolta a ministert, a ki egy pár lakszobán kívül megtekintette a dísztermet, három tantermet, a nagy könyvtárt, természetrajzi és természetvegytani szertárt, s az épen folyamatban levő kövizsgálaton meghallgatott egy pár ifjút a latin nyelvből. A látottak fölött sokkal méltánylóbban nyilatkozott, mint azt né mely közegei részéről itt-ott tapasztaltuk. Különösen meglepte azon felvilágosítás, hogy itt minden a mit lát, a magán és közáldozat eredménye. Látogatását templomunk megtekintésével végezte, melynek arányai, s szép és merész boltivezete bámulatra ragadták. Az intézetben tett azon nyilatkozatra, hogy némely helyiségeink kibővítésre várnak, megjegyezte: nekem is sok helyt kellene építkeznem, ha volna mivel. Estve a tisztelgők sorában egyházi képviselő-tanácsunk küldöttségét is fogadta, melynek élén, a fővárosban időző püspökünk helyett Nagy Lajos esperes és főjegyző üdvözölte, mit a minister a legszívélyesebben viszonzván, készségét fejezte ki egyházunk támogatására s a főiskolánk segélyezése iránt folyamatban levő tárgyalás gyors befejezésére, valamint arról is biztosított, hogy a felekezeti középtanodai tanárok állami nyugdíjintézetét megvalósítani komoly elhatározása. A minister látogatása érintkezése és nyilatkozatai mindenütt kellemes benyomást hagytak hátra s az egyénisége iránti rokonszenv és bizalom fokozására szolgáltak.

Püspöki vizsgálat. Főt. Ferencz József püspök ur folyó évi július hó 6-án a toroczkói egyházba száll ki vizsgálatra. A püspök a